

Πρόλογος

Κοντεύουν είκοσι χρόνια από τότε πού κυκλοφόρησε για πρώτη φορά αυτό τό βιβλίο. Τήν περίοδο εκείνη είχα έντονη τήν ανάγκη νά ανακτήσω ένα έδαφος ζωτικό για μένα, πού ένιωθα ότι χανόταν. Ή Αθήνα έφρευγε κάτω από τά πόδια μου, κι εγώ δέν ήξερα πού νά πάω για νά τήν ξαναβρω. Ή μόνη έλπίδα μου ήταν –έτσι μου φάνηκε– νά συναντήσω ξανά εκείνους πού τήν κατοικοῦσαν μαζί μου – τήν κατοικοῦσαν, αλλά δέν τή συναναστρέφονταν. Τό διαπίστωνα κάθε μέρα. Ή κίνηση τῶν πεζῶν στούς δρόμους ἀραιώνει, οί κάτοικοι ἀνέβαλλαν ἢ ματαίωναν, ὅσο μπορούσαν, τίς ἐξόδους τους. Στά μάτια μου ἡ τάση αὐτή ὀδηγοῦσε σέ μιᾶ ἀδράνεια πού λίγο διέφερε ἀπό τήν ἠθελημένη ἀναπηρία· τήν ἀρνήθηκα. Ή συνήθεια νά κοιτάει κανείς ἀπό τό παράθυρο τή γενέτειρά του ἰσοδυναμεῖ μέ τό νά μεταφέρει σέ εἰκόνα –σέ μιᾶ ἀκόμη ἀπό τίς τόσες– τήν ἀδυναμία τοῦ νά ἐπιστρέφει καί νά ἀνασυνθέτει τά στοιχεῖα πού τόν ἔχουν σφραγίσει. Θέλουμε δέν θέλουμε, ὅσοι φυτρώσαμε σέ τοῦτο τό μέρος φέρουμε μέσα μας τήν τιμεντένια ὕλη τῆς πόλης κι αὐτές τίς λιακάδες πού τήν ἐξαϋλώνουν μερικές στιγμές. Ὁ κλεισμένος ὁμως στό σπίτι του κάτοικος θέλει νά πιστεῦει πώς δέν πλάστηκε ἀπό στοιχεῖα, ἀλλά ἀπό πράγματα: ἔχει τά ἔπιπλά του, τίς συσκευές του κι ἕναν «ἐαυτό» ἐπίσης

πού τόν τοποθετεί πλυμένο και σιδερωμένο στά συρτάρια: είναι τοῦ κουτιοῦ καί δέν εἶναι τοῦ δρόμου.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἄρχισαν νά κλειδώνονται μέσα ἀφήνοντας τήν πόλη σέ μιὰ κατάσταση πού δίχως ἄλλο τήν ἔθιγε: τή χρησιμοποιοῦσαν ἀπλῶς γιά τίς δουλειές ἢ τίς διασκεδάσεις τους, ἦταν τό ἐργαλεῖο γιά νά τούς ἐξασφαλίζει τά ἀπαραίτητα, ἕνα ἐργαλεῖο ὅμως πού θά 'θελαν νά εἶναι πραγματικά τοῦ χεριοῦ τους. Ἄν μετατρεπόταν σέ μηχανή, θά τούς δυσκόλευε τή ζωή. Μολοντί ποθοῦσαν τόν πολλαπλασιασμό τῶν ἀνέσεων, ἀρνοῦνταν νά τίς πληρώσουν μέ μιὰ ὑπερένταση νέου τύπου. Ἐτσι σκόνταφε στήν Ἀθήνα ἡ λογική τῆς ἀκριβείας, τῆς μεγέθυνσης καί τῆς ἐπιτάχυνσης. Ἄμεση συνέπεια ἦταν ἡ διατήρηση μιᾶς σχετικά μικρῆς κλίμακας στά κτίσματα, καί, ἐπιπλέον, ἡ ἐπικράτηση ἑνός ρυθμοῦ στή κίνηση τῆς πόλης πού δέν ἄγγιξε ἀκόμη τό ὄριο τοῦ πυρετοῦ. Αὐτό τό περιθώριο πού ἔμεινε, εὖνοεῖ μιὰ κάποια βραδυπορία, τό ξόδεμα τῶν ἐνεργειῶν, τό χάσιμο τῆς ὥρας, τῆς στιγμῆς. Θεωροῦν μερικοί ὅτι μέ κάτι τέτοιες σπατάλες, ἡ πρωτεύουσα καί ἡ χώρα ὀλόκληρη ξαναγύρισαν κατρακυλώντας σέ ἐποχές στερήσεων. Ὅχι. Δέν εἶναι καλά ζυγισμένη ἡ ἐκτίμησή τους: βιάζονται νά καταδικάσουν τήν ἀπώλεια χρόνου, χωρίς νά ἀναλογίζονται ὅτι μόνο στόν κενό χρόνο κυοφοροῦνται οἱ γόνιμες σκέψεις, μόνο ὅταν παύει τό τρεχαλητό μπορεῖ νά ληφθεῖ μιὰ σοβαρή ἀπόφαση.

Τήν πρωτεύουσα εἰδικότερα δέν τή βλάπτει σήμερα τόσο τό χασομέρι τῆς τῆς κοστίζει πολύ περισσότερο ὅτι δέν ἐκμεταλλεύτηκε ἕνα κάποιο πλεονέκτημα πού τῆς ἔδινε ἡ ἀπροθυμία τῆς νά ὑπακούσει πλήρως στίς προσταγές πού ἔρχονταν μέσα ἀπό σωλῆνες, καλώδια, λέβητες. Τό ἐργοτάξι ἐδῶ δέν λειτούργησε ὅπως σέ ἄλλα μέρη. Ὡστόσο, τά ὀφέλη ἀπό τήν ἀνυπακοή ἀπέναντι στή μηχανή χαραμί-

στηκαν. Τί τόν ἔκαναν οἱ κάτοικοι τόν κερδισμένο χρόνο τους; Τόν ἔβαλαν πάλι μέσα στά διαμερίσματα σάν ἓνα ιδιωτικό ἀπόκτημα, ἐνῶ ἔξω, ἡ πόλη τούς περίμενε νά τή γεμίσουν μέ τήν παρουσία τους. Ζωηρές συζητήσεις σέ σταυροδρόμια, πλατείες, στέκια, διασταυρώσεις σκέψεων, πρωτοβουλίες γεννημένες ἀπό ἀνθρώπους ἀσκημένους στό νά παρατηροῦν τί γίνεται γύρω τους. Τέτοια ζητοῦσε ἀπό τούς πολίτες της αὐτή ἡ πόλη πού χωρίς ὁμιλίες νιώθει πάντα κούφια. Ὀνειρευόταν, ἴσως, μιὰ νέα Ἀγορά, ἀλλά γιά τούς κατοίκους της ἡ λέξη αὐτή δέν ἀνακαλοῦσε παρά τό ἀνέβασμα ἢ τό κατέβασμα τῶν ρολῶν στίς βιτρίνες, τό ἀνοιγμα ἢ τό κλείσιμο τοῦ πορτοφολιοῦ. Παρ' ὅλα αὐτά, ἡ πόλη συνέχιζε νά περιμένει...

Αὐτό τό βιβλίο γράφτηκε μέ τήν προσδοκία νά ξανανοήξουν οἱ πόρτες τῶν σπιτιῶν. Μέσα ἀπό τίς σελίδες του ὁ ἀναγνώστης παρακινεῖται νά μὴ διστάσει νά διανύσει τήν ἀπόσταση ἀνάμεσα στή συνήθεια καί τό ξάφνιασμα. Ἄς βαδίσει ἄφοβα καί ἄσκοπα. Ἡ πεζοπορία του, βέβαια, θά γίνει σέ μιὰ πόλη πού δυσκολεύει τούς πεζοῦς. Ὡστόσο, ἂν καί τὰ πεζοδρόμια εἶναι στενά, ἂν καί οἱ ἐλεύθεροι χώροι εἶναι ἐλάχιστοι, ὑπάρχει ἐδῶ μιὰ συνθήκη πού ἐνθαρρύνει τήν περιέργεια, πού διεγείρει τό βλέμμα τοῦ διαβάτη, πού τόν κάνει νά θέλει νά κοντοστέκεται μπροστά σέ ὅ,τι τοῦ ὑπόσχεται μιὰ μικρὴ ἀποκάλυψη. Πρόκειται γιά τό γεγονός ὅτι τό πλῆθος στοὺς δρόμους δέν ἔγινε ἀκόμη μάζα.

Ἄρκετά πράγματα ἄλλαξαν στήν Ἀθήνα τὰ τελευταῖα χρόνια, ὅμως ὄχι αὐτό. Ἀπουσιάζει ἡ αἴσθηση ὅτι τόν καθένα πού περπατάει στό δρόμο, τόν πιέζει μιὰ συμπαγῆς, ἀνώδυμη μάζα ἀγνώστων. Εἶναι πολλοί οἱ ἄλλοι γύρω του, ἀλλά δέν ἔχουν πῆξει σ' ἐκεῖνο τόν ἐχθρικό ὄγκο πού ἀπειλεῖ νά συνθλίψει τό διαβάτη μιᾶς σύγχρονης μεγαλούπολης. Μέχρι στιγμῆς, ἡ Ἀθήνα ἀποσοβεῖ αὐτές τίς συνθλίψεις.

κανέννας γιγαντισμός στά κτίρια, κανέννας χείμαρρος πολυκοσμίας. Έχει τό ελεύθερο λοιπόν ό αναγνώστης, άν τό θελήσει, νά βγει άπ' τό ιδιωτικό του κέλυφος. Τό βιβλίό αυτό άς είναι ένα βοήθημα για τίς περιπλανήσεις του στό τέλος τών όποιών δέν θά είναι πιά ό ίδιος, θά είναι άλλος; γιατί περπατώντας στό πεζοδρόμιο θά έχει πιθανόν άπλώσει τό δάχτυλό του για νά τό σύρει (όπως όταν ήταν παιδί) πάνω στην έπιφάνεια ενός τοίχου, θά έχει εισπνεύσει μυρωδιές πού δέν βγαίνουν άπό τήν κουζίνα τής προσωπικής ζωής του, θά έχει άρπάξει μέ τ' αὐτί του μιά κουβέντα άπό κάποιους περαστικούς ίκανή νά ξυπνήσει κάμποσες άλλες στή μνήμη του. Έκείνη τήν ώρα ό ένας άνθρωπος γίνεται όλοι-σέ-έναν. Όφείλεται στην πόλη αυτή ή πύκνωση. Μπορεί ή Άθήνα νά μήν είναι όμορφη –κι αλήθεια τί πάει νά πει αυτό; τί πάει νά πει όμορφιά και τί ασχήμια σέ κάποιον για τόν όποϊον ή ύπαρξη, αυτή και μόνο, είναι πιό άνθηρή άπό κάθε καλλώπισμα του κόσμου και κάθε τερπνή κατασκευή;– μπορεί λοιπόν τό μάτι μας νά μήν άνταμείβεται πολύ, αλλά μέσα μας, εάν τό ζητήσουμε, δέν αποκλείεται καθόλου νά περάσει μιά πνοή πού νά συνδέει τίς μέρες πού έφυγαν μ' εκείνες πού θά 'ρθουν. Εάν νιώσει έτσι κάποιος, πού άφοῦ διαβάσει αυτό τό βιβλίό, τό κλείσει και πάρει κατόπιν τούς δρόμους, ό στόχος του συγγραφέα του θά έχει έπιτευχθεί.

B.K.

Φεβρουάριος 2013